

Zajednička agrarna politika zemalja EU

Stvaranje Evropske unije

- Prvi koraci - stvaranje Evropske zajednice za uglj i čelik iz 1951.
- Rimskim ugovorom iz 1957, od strane Francuske, Nemačke, Italije, Holandije, Belgije i Luksemburga, formirana je Evropska Ekonomska Zajednica - EEZ
- Proširenjem saradnje 1967. prerasta u Evropsku Zajednicu - EZ, a ugovorom iz Mاستrihta 1991. EZ od 1993. postaje Evropska Unija - EU

Širenje Evropske unije

- Prvo proširenje 1973. – V. Britanija, Irska i Danska
- Proširenje iz 1981. – Grčka
- Proširenje 1986. – Španija i Portugal
- Ujedinjenjem dve Nemačke proširenje na tzv. Istočnu Nemačku
- Proširenje 1995. – Švedska, Finska i Austrija
- Proširenje iz 2004. na bivše socijalističke zemlje iz CIE - Mađarska, Poljska, Češka, Slovačka, Slovenija, Estonija, Letonija i Litvanija i dve mediteranske zemlje - Kipar i Malta
- Proširenje iz 2007. - Bugarska i Rumunija
- Poslednje proširenje – Hrvatska (2013)

Uslovi nastanka Zajedničke agrarne politike

- Nestašice hrane u periodu posle Drugog svetskog rata
- Uvozna zavisnost većine zemalja zapadne Evrope kod prehrambenih proizvoda
- Visok stepen protekcionizma u trgovini poljoprivrednim proizvodima

Evolucija Zajedničke agrarne politike

- Zakonska osnova ZAP postavljena *Rimskim sporazumom*, gde se definišu sledeći ciljevi:
 - povećavanje produktivnosti u poljoprivredi
 - osiguravanje adekvatnog životnog standarda poljoprivrednih proizvođača
 - održavanje tržišne stabilnosti;
 - osiguravanje prehrambene sigurnosti
 - obezbeđivanje razumnih potrošačkih cena hrane

Osnovni principi ZAP-a

1. *Jedinstveno tržište* – set režima tržišne regulacije za najvažnije poljoprivredne proizvode:

- Od 1962. za žitarice, svinje, jaja, živinu, vino, voće i povrće.
- Podrazumeva se koncept jedinstvenih cena, harmonizacija standarda i drugo.

Osnovni principi ZAP-a

2. Prioritet zajednice – zaštita tržišta od prekomernog uvoza

- ***Interna zaštita*** –otkup neograničenih količina po garantovanim cenama
- ***Eksterna zaštita:***
 - Minimalne ulazne cene
 - Prelevmani
 - Izvozne subvencije

Osnovni principi ZAP-a

3. Finansiranje zajednice (finasijska solidarnost)

- Zajedničko ulaganje zemalja članica
- Dadžine na uvoz robe iz zemalja van zajednice
- Drugi izvori
- Osnovan je *Evropski garantni i usmeravajući poljoprivredni fond* za finansiranje ZAP
- Od 2005. postoje dva fonda:
 - Evropski poljoprivredni garantni fond
 - Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Formiranje ZAP-a

- 1962. poljoprivreda uključena u “zajedničko tržište” – ukunuta sva trgovinska ograničenja i carinske obaveze, a ustavnovljene su zajedničke spoljne carine
- Određene su tri vrste zajedničkih cena za žitarice:
 - Ciljne – cene koje se žele postići
 - Intervencijske – cene po kojima intervencijske agencije kupuju proizvode
 - Ulazne ili prag cene – najmanje uvozne cene iznad intervencijske cene (ukinute 1995)
- Do kraja '70-ih u zajedničko tržište uključeni su i govedina, teletina i maslinovo ulje

ZAP tokom '70-tih i '80-tih godina

- ZAP bazirala se na proizvodno vezanoj cenovnoj politici, s visokim nivoom zaštite, što je dovelo do:
 - Povećavanja samodovoljnosti i čak suficita u proizvodnji mnogih poljoprivrednih proizvoda
 - Gomilanja zaliha čije je držanje postalo veoma skupo
 - Favorizovanja velikih polj. proizvođača
 - Negativnih efekata na životnu sredinu, prirodne resurse i biodiverzitet

MacSharry-jeve reforma ZAP-a iz 1992.

▶ Povod:

- a) viškovi poljoprivrednih proizvoda,
- b) budžetska ograničenja i
- c) blokada Urugvajске runde STO oko pitanja podrške poljoprivredi

▶ Cilj je bio u smanjenju obima proizvodnje putem:

- Smanjenje cenovne podrške proizvođačima
- Uspostavljanja proizvodnih ograničenja
- Uvođnje kompenzacija u vidu direktne podrške dohotku

▶ Reforma je obuhvatila: žita, uljarice i proteinske useve, goveda, ovce, mleko i puter

▶ Raskid sa tradicionalnim formama agrarne politike

Agenda 2000 – reforma ZAP iz 1999.

► Razlozi:

- Pripreme za proširenje EU sa zemljama CIE
- Novi međunarodni trgovinski sporazumi

► Ciljevi:

- Konkurentnost, sigurnost i kvalitet poljoprivredne proizvodnje
- Stabilnost dohotka poljoprivrednih domaćinstava
- Zaštita životne sredine
- Alternativne mogućnosti zapošljavanja i sticanja prihoda

► Agenda 2000 - nastavak reforme iz 1992. u pravcu:

- Zamena cenovne podrške sa merama podrške dohotku farmera putem direktnih plaćanja
- Uspostavljanje konzistentne ruralne politike

Reforma ZAP iz 2003-2008.

- Reforma je započeta 2003, a završena u 2008.
- U saglasnosti s prethodnom reformom ZAP-a
- Odnosi se uglavnom na održivi razvoj poljoprivrede i ruralni razvoj
- Ciljevi:
 - Očuvanje interesa potrošača i poreskih obveznika
 - Zaštita agro-okruženja i razvoj ruralne ekonomije
 - Stabilnost budžetskih troškova
 - Olakšavanje pregovora u okviru WTO

Reforma ZAP iz 2003-2008.

- Osnovni elementi ove reforme su:
 - Sheme jedinstvenih plaćanja (SPS)
 - Ograničeno zadržavanja proizvodno vezanih plaćanja
 - Unakrsna usklađenost uslova (*Cross-compliance*)
 - Modulacija
 - Mehanizam finansijske discipline
 - Reforma tržišne politike
 - Reforma politike ruralnog razvoja

Zajednička agrarna politika (ZAP)

**PRVI STUB
DIREKTNJA PLAĆANJA I
TRŽIŠNE INTERVENCIJE**

**DRUGI STUB
POLITIKA
RURALNOG
RAZVOJA**

**Proizvodnja
hrane**

**Zaštita
životne sredine**

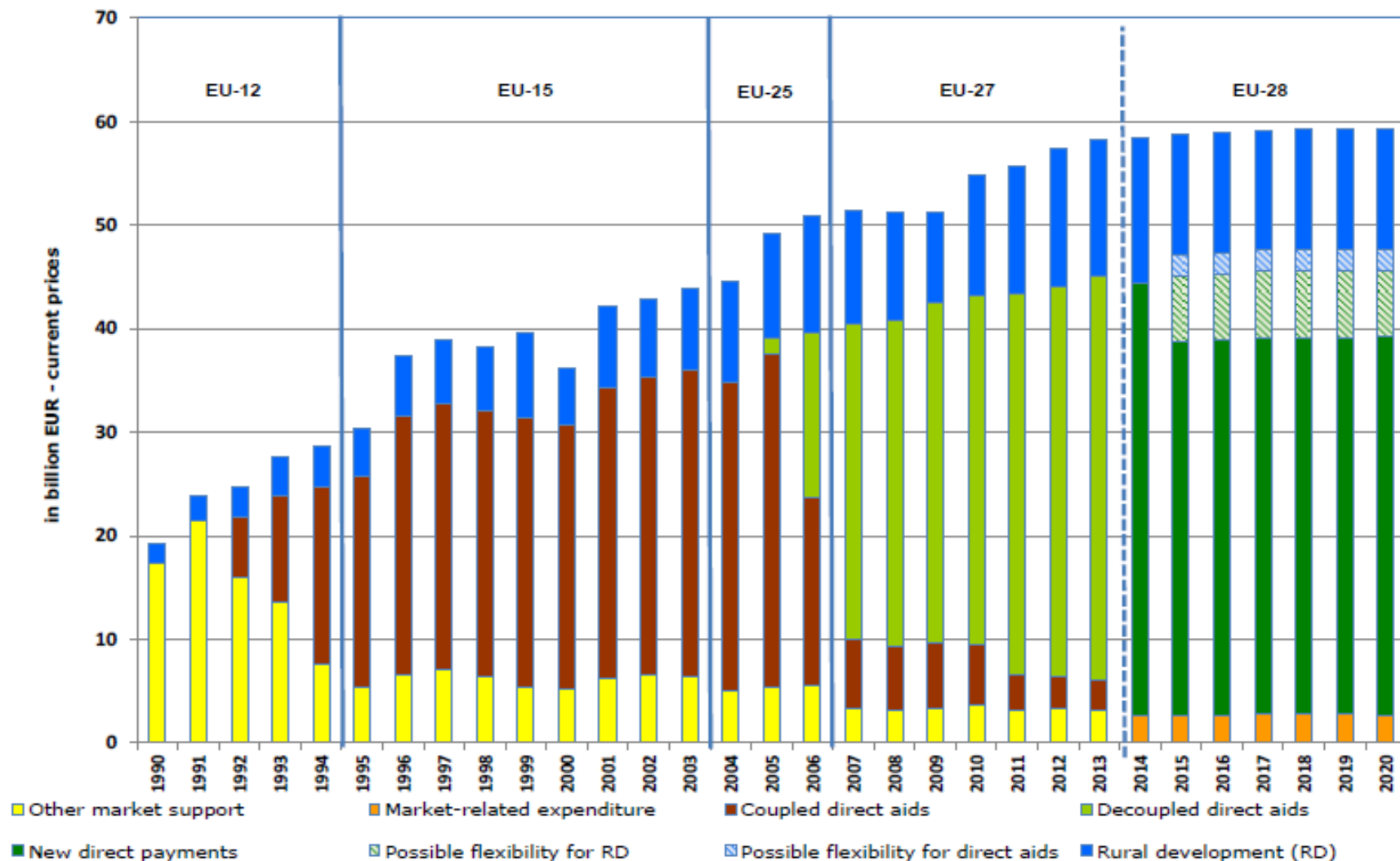
**Dobrobit seoskog
stanovništva**

Modulacija

ZAP u periodu 2014-2020.

- Zaštita životne sredine – *zelena* direktna plaćanja – “ozelenjavanje” i “diverzifikacija useva”
- Pravednija raspodela između država članica
- Jačanje politike ruralnog razvoja
- Podrška za mala poljoprivredna gazdinstva, kao i za mlade poljoprivrednike

ZAP u periodu 2014-2020. – distribucija sredstava

STRUKTURNE REFORME U ZAJEDNIČKOJ AGRARNOJ POLITICI

- *Rimskim sporazumom* pažnja se usmerava na sledeće ciljeve:
 - socijalnu strukturu u poljoprivredi
 - neophodnost adekvatne adaptacije merama
 - disparitete između regiona
 - veze između poljoprivrede i ostalih privrednih sektora
- Na konferenciji u Stresi 1958:
 - Ističe se značaj strukture "evropske" poljoprivrede zasnovane na porodičnim gazdinstvima
 - izražena saglasnost za očuvanje njenog porodičnog karaktera
 - Iznesena je potreba unapređenja ekonomskih i konkurentski kapaciteta ovakvih farmi

Mansholtov plan iz 1968.

- ▶ Cilj – smanjenje cenovne podrške i unapređenje poljoprivrednih struktura, odnosno
- ▶ prenošenje težišta ZAP s politike cena na strukturnu politiku, u cilju stvaranja “savrenenih proizvodnih jedinica” putem selektivnih investicionih sredstava
- ▶ Rezultat je bio u donošenju tri strukturne direktive 1972. - *Direktive o modernizaciji, Direktive o ranom penzionisanju, Socio-ekonomska direktiva*
- ▶ Iako je imao skromn rezultat, predstavlja prvi ozbiljniji pokušaj formulisanja strukturne politike Zajednice

Strukturne reforme tokom '70-tih i '80-tih godina prošlog veka

- 1975. – *Direktiva o manje povoljnim područjima* s ciljem očuvanja seoske populacije u regijama s nepovoljnim uslovima za poljoprivrednu proizvodnju
- 1985. – “Zeleni papir”, gde se kao ciljevi postavljaju:
 - redukovanje viškova
 - diverzifikacija proizvodnje i unapređenje kvaliteta
 - nov pristup problemu dohotka sitnih gazdinstava
 - zaštita agro-okruženja i održivi razvoj ruralne zajednice
 - razvoj industrije za preradu sirovina

Formiranje politike ruralnog razvoja tokom '90-tih godina prošlog veka

- ▶ Krajem '80-tih i početkom '90-tih godina definiše se pet ciljeva regionalnog razvoja za angažovanje strukturnih fondova
- ▶ Za poljoprivredu su značajni cilj 1. i 5. i kasnije dodati cilj 6. (posle priključenja Švedske i Finske)
- ▶ Cilj 1. – regionima u zaostajanju (75% DBP Zajednice)
 - obuhvata najveći deo sredstava
 - ima regionalni karakter
 - podršku vezuje za nivo zajednice
- ▶ U Cilju 5. daje se podrška ruralnom razvoju putem:
 - 5a. - prilagođavanja agrarnih struktura u okviru reforme ZAP
 - 5b. - razvoja i strukturnog prilagođavanja ruralnih oblasti

Formiranje politike ruralnog razvoja tokom '90-tih godina prošlog veka

- Krajem '90-tih godina mere podrške ruralnom razvoju podeljene su na:
 - Pridružene mere (definisane reformom iz 1992):
 - zaštita okruženja
 - rano penzionisanje
 - unapređenje šumarstva
 - Mere modernizacije i diverzifikacije poljoprivrednih gazdinstava
 - investiciona i pomoć za mlade farmere, obuka, savetodavni sistem, unapređenje prerade i mraketinga, i sl.

Politika ruralnog razvoja EU

- Nastala iz agrarne politike i politike regionalnog razvoja
- Predstavlja transformaciju sektorski orijentisane ZAP (usmerene ka poljoprivredi)
- ka regionalno usmerenoj politici – politici ruralnog razvoja
- U poslednjih 20-30 godina, svaka reforma ZAP-a dodatno ojačava mere namenjene ruralnom razvoju
- Politika ruralnog razvoja postaje drugi „noseći stub“ ZAP-a